

Лекції під обстрілами. Як ужгородський професор викладає з окопів

Катерина Паллаг, Для BBC News Україна, Закарпаття

8 травня 2022

Днями у соцмережах почали масово поширювати фото українського військового з передової. Той, зі зброєю напереваги, тримає у руці смартфон. Поруч - блокнот та ручка.

Це Федір Шандор, боєць 101-ї Закарпатської бригади ТрО. А ще - професор Ужгородського національного університету, доктор філософських наук, завідувач кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ.

У день повномасштабного вторгнення Федір провів три пари та поїхав у військкомат.

На Закарпатті Федір Шандор - місцева знаменитість. Він проводить екскурсії, організовує інтелектуальні ігри та "Ужгородську регату" - щорічний сплав річкою Уж на саморобних декорованих конструкціях. А ще є депутатом обласної ради та президентом Закарпатської туристичної організації. Де б не був, незмінною є краватка-метелик поверх картатої сорочки.

Напередодні нападу Росії, 23 лютого, Шандор проводив інтелектуальну гру. "Ми багато сперечалися, чи буде війна. Я був упевнений, що ні. Адже логіки у цій війні немає, немає в ній ідеї", - пригадує Федір Шандор у розмові з BBC News Україна.

Зізнається, що ця помилкова думка склалася на основі соціологічних досліджень та думок експертів: "Я для себе зробив порівняльний аналіз. Було все: було брязкання зброєю, було залякування, була інформаційна війна, але війни такої... я не припускав. Це безглуздо. Війна - це останній аргумент".

Про війну професор дізнався о 6 ранку.

Того дня він провів три пари, одна з них - психологія масової поведінки.

"Студенти були шоковані, я - також, ми не розмовляли про війну. Навіть традиційну каву з викладачами пили мовчки", - розповідає він. Зізнається, що у перші дні й сам не розумів, що буде далі.

"Був нульовий досвід, якщо не враховувати мілітарі-туризм"

Після роботи професор переодягнувся у спортивний костюм і вирушив у військкомат.

Жодного бойового досвіду, каже, досі не мав: "Я не служив, бо одразу пішов в аспірантуру. Окрім походів у гори та мілітарі-туризму - досвіду "нуль". Тут 90% таких як я: президент обласної федерації американського футболу та половина команди, екскурсоводи та рибалки, держслужбовці".

З словами Шандора, війну він побачив зовсім не такою, як уявляв: "Стрілецька зброя потрібна від заблукалих бучанських катів, для очистки від мародерів... це війна новітніх технологій, коли хлопці з зеленим волоссям п'ють каву і за кермом комп'ютера бомблять ворожі позиції".

Каже, що одне з головних його завдань - вирити глибокий окоп, щоб потужна артилерія не знищила передову лінію.

"Спершу всі руки були в кров'яних мозолях від недосвідченості, але зараз ми самі кого хочеш навчимо", - розповідає професор.

"Тепер студентам незручно пропускати пари"

З 11 квітня професор Шандор разом зі своєю бригадою ТрО на передовій. За його словами, він не припиняв викладати. Ще від початку пандемії навчання проводилося дистанційно, тому дехто з колег навіть не здогадувався, що лекції Федір Федорович веде з окопів.

Шандор читає 6 лекцій на тиждень, графік узгодив із військовим керівництвом. Вночі - на чергування, а зранку сідає у бліндажі й "підключається" до студентів.

За словами професора, обстріли на Ізюмському напрямку, де він служить, не припиняються ні на годину. Лекції також читає під звуки ворожої артилерії.

"Я люблю бачити студентів, тому прошу вмикати камери, прошу "не спати".

Моя також майже завжди увімкнена", - розповідає він.

Федір Шандор каже, відколи він на війні, студенти навчаються старанніше: "Їм просто незручно пропускати лекції. Вони розуміють, де я, і тому мусять підійматися з ліжок".

"Він на передовій, а ми захищаємо його зі спини"

Ірина - студентка третього курсу УжНУ, вивчає соціологію і соціальні роботи. На передову разом з викладачем поїхав і її батько.

"Ми чуємо під час лекцій Федора Федоровича обстріли, але ми уже звикли.

Коли обстріли сильні, він перепрошує і від'єднується, але за кілька хвилин урок продовжуємо. Під час лекцій він відповідально ставиться й до нашої безпеки.

Коли у нас повітряна тривога - він просить пройти в укриття, це обов'язково".

За словами Ірини, студенти волонтерять: "Федір Федорович на передовій, а ми захищаємо його зі спини".

Воєнна філософія Федора Шандора

Під звуки ворожих обстрілів Шандор розмірковує: "Зараз ми бачимо наслідки тридцяти років російської освіти. Російська освіта - це рити окопи в Рудому лісі, російська освіта - це обстрілювати АЕС, музеї та храми".

Федір Шандор готується до екзаменаційного періоду та заліків. Каже, жодних перепон не буде. Оцінює викладач за "Болонською системою", тому більшість студентів вже набрали задовільну для них кількість балів.

"Я мучаю їх до екзаменів", - усміхається професор.

Доктор філософських наук каже, що знання соціології, психології та інших наук допомогли лише тоді, коли згасли емоції та вдалося приборкати его: "На початку були конфлікти, ми ж жили в цивільному житті. Тут ти змушений жити братством. Армія змінює людину однозначно".

Розмірковує професор і про страх смерті. Зізнається, що тією чи іншою мірою його на передовій відчуває кожен.

"В Україні відбулися надважливі процеси"

Шандор каже, що світ чітко визначився із правилами гри - і це також заслуга України.

Єдність українців, якою нині захоплюється увесь світ, - це одна з найважливіших трансформацій, яка відбулася за час повномасштабного вторгнення, каже він.

Окрім самоідентифікації та спільної мети, каталізатором цього процесу Федір Шандор називає внутрішню маятникову міграцію: "Ми стали українцями, не східняками, не західняками, десять мільйонів маяткової міграції... люди побачили одне одного, притерлися".

Доктор філософських наук вважає, що Україна переможе і матиме все, чого прагне.

"Це буде довгий процес, але у нас буде все", - запевняє Шандор.

А ще каже, що після перемоги першим ділом мріє поголитися: "Я ніколи не носив вуса, мені не подобається, але пообіцяв собі не голитися до перемоги". Своїм студентам Шандор пообіцяв перемогти до осені, аби вже 1 вересня побачитися в аудиторіях УжНУ.

Зараз доктор наук - на передовій. Попри постійні обстріли, він не пропустив жодної пари. Двічі на тиждень після нічного чергування він - професор Федір Федорович, решту часу - стрілець Шандор.